

Globaalhariduse raamõppekava täiskasvanud õppijatele

See trükis kajastab autorite seisukohti ja komisjoni ei saa pidada vastutavaks mis tahes kasutuse eest, mida võib teha selles sisalduvast teabest.

SISUKORD

1 Sissejuhatus ja taust.....	3
2 Globaalse kompetentsi tähendus	5
2.1 Partnerlus	5
3 Globaalhariduse raamõppekava (ülemaailmne pädevusraamistik)	6
3.1 Ülevaade raamõppekavast... ..	6
3.2 Mis on raamõppekava ja kuidas seda saab kasutada?	7
4 Täiskasvanute globaalhariduse raamõppekava struktuur.....	8
4.1 Kompetentsi/pädevusvaldkondade kokkuvõte	10
5 Pädevusvaldkonnad ja õpitulemused.....	11
5.1 Majandus ja globaliseerumine	11
5.2 Globaalne suhtlus... ..	15
5.3 Vaesus, nälg ja alatoitumus	18
5.4 Inimõigused ja sotsiaalne õiglus	21
5.5 Demokraatia ja ülemaailmne kodakondsus	25
5.6 Energia	28
5.7 Keskkond	31

1. SISSEJUHATUS

1.1 Taust.

Selles dokumendis on esitatud täiskasvanute globaalhariduse raamõppekava. See on üks kahest globaalhariduse raamõppekavast, mis on välja töötatud Erasmus + strateegilise partnerlusprojekti „The Bigger Picture” väljundina, mida rakendatakse aastatel 2018 –2020. Teine raamistik on täiskasvanute globaalhariduse raamõppekava.

Projekt töötati välja maailma toimuvate arengute ja väljakutsete taustal, mis hõlmasid:

- globaliseerumise suurendamine
- ebaõiglus ja ebakvaliteetsus
- rahvusvahelised ja usulised konfliktid
- terrorism ja äärmuslus
- ümberpaigutamine ja massiline liikumine konfliktitsoonidest ja vaestest riikidest maailma jõukatesse osadesse
- pagulaskriis
- kliimamuutused
- keskkonna lagunemine
- populismi tõus ja kaugel õige
- brexit

ÜRO Peaassamblee võttis 25. septembril 2015 vastu säästva arengu 2030. aasta tegevuskava uue globaalse raamistiku säästva maailma suunas. 2030. aasta säästva arengu tegevuskava üheks tunnuseks on selle universaalsus, mis tähistab peaaegu paradigma nihet globaalsetele küsimustele mõtlemises. Need käsitlevad küsimusi, mis on seotud kõigi riikidega, ja mitte jõuka globaalse põhja traditsioonilist lähenemisviisi, mis aitab vaesel globaalsel lõunal. Säästva arengu väljakutsed mõjutavad meid kõiki, ükskõik kus maailmas me elame.

SDG-dega tegelemine ja nende saavutamine ning globaliseerumisega seotud probleemide lahendamine nõuavad, et kodanikud arendaksid uusi võimalusi, eriti ülemaailmseid pädevusi, ning haridusel on selles protsessis võtmeroll.

„Haridus võib ja peab kaasa aitama uuele jätkusuutliku globaalse arengu visioonile.”
(UNESCO, 2015)

Nagu UNESCO direktor märkis:

„Põhimuutus on vajalik nii, nagu meie mõelge hariduse rollile globaalses arengus, sest sellel on katalüütiline mõju heaolule üksikisikutest ja meie planeedi tulevikust.

rohkem kui kunagi varem on haridusel kohustus olla varustuses 21. sajandi väljakutsete ja püüdlustega, ja edendada õigeid väärtuste ja oskuste liike, mis toob kaasa jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu ning rahulik koos elamine. „

Irina Bokova, UNESCO peadirektor

Globaliseerumine on kahtlemata toonud palju kasu, kuid on aidanud kaasa ka sotsiaalmajanduslikule ebavõrdsusele ja jagunemisele, samuti töökohtade ebakindlusele ja rahulolematusele nende seas, kes on maha jäänud. Tööjõu liikumine koos vaesusest ja konfliktist põgenevate inimeste rändega on põhjustanud rahvusvahelisi poliitilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi konflikte. Samuti on tõusnud äärmuslik õigus, millega kaasneb rassismi, ksenofoobia, islamofobia ja etniliste vähemuste füüsiliste rünnakute taseme tõus. Seetõttu on vaja üles ehitada ühiskondlik ühtekuuluvus, vähendada pingeid ja ühiselt aidata kaasa paremale ja jätkusuutlikule maailmale kui globaalsetele kodanikele.

Nende väljakutsetega tegelemisel ja võimaluste ärakasutamisel vajavad inimesed uut võimekust. Nad peavad tõhusalt tegutsema kultuuridevahelistes olukordades ja tegema koostööd erinevate perspektiividega inimestega poliitiliselt, sotsiaalselt, majanduslikult ja kultuuriliselt ning tunnistama, et inimesed näevad asju läbi erinevate, mitte tingimata kõrgemate või madalamate läätsete.

Kuidas tagada, et kodanikud (noored ja täiskasvanud) arendaksid nende väljakutsete lahendamiseks vajalikke pädevusi teadmiste, oskuste ja hoiakute osas, et neid probleeme lahendada, on see, mida haridustöötajad on juba mõnda aega kaalunud. Nad on olnud mures järgmiste küsimuste pärast. Kas on olemas eriline pädevus, mida kodanikud vajavad üha globaliseeruvamatele, kultuuriliselt mitmekesisematele ja digitaalselt omavahel seotud kogukondadele, kus nad elavad, töötavad ja elavad sotsialiseeritult? Ja kui on, siis kuidas neid tuleks arendada? Küsimus on selles, kas me saame õppida mobiliseerima teadmisi, kognitiivseid ja loomingulisi oskusi ning väärtusi ja hoiakuid, et tegutseda loovalt, koostöös ja eetilisel.

„Gloaalse pädevuse” mõiste on vastus nendele küsimustele. Tegemist on teadmiste ja arusaamise arendamisega maailmast ja selle piirkondadest, globaalsetest ja rahvusvahelistest arenguküsimustest, sealhulgas geopoliitilistest küsimustest ning võimest tõhusalt tegutseda kultuuridevahelistes keskkondades.

Teiste kultuuride seotud teadmatus tagajärgede kulud on suured, sealhulgas pettused ja kuritegude ohud, et on ülioluline investeerida tegevustesse, mis on vajalikud gloaalse pädevuse ja gloaalse kodakondsuse selgitamiseks, õpetamiseks, edendamiseks, jõustamiseks ja toetamiseks (UNESCO, 2013)

See UNESCO tähelepanek on selles kontekstis äärmiselt oluline, kajastades kultuuridevahelise õppimise tähtsust globaalse pädevuse elemendina.

2 Globaalse kompetentsi/ ülemaailmse pädevuse tähendus

Kompetents viitab üldiselt võimele mobiliseerida teadmisi, oskusi, hoiakuid ja väärtusi, kõrvuti reflektiivse lähenemisega õppimise protsessidele, et maailmas kaasa lüüa ja tegutseda. Lühidalt öeldes on see võime midagi hästi või efektiivselt teha.

OECD määratleb ülemaailmse pädevuse kui suutlikkuse analüüsida ülemaailmseid ja kultuuri devahelisi küsimusi kriitiliselt ja mitmest vaatenurgast, mõista, kuidas erinevused mõjutavad arusaamu, otsustusi ja ideid endast ja teistest, ning osaleda avatud, asjakohases ja tõhusas suhtlemises teistest erinevatest taustadest, lähtudes ühisest austusest inimväärikuse vastu (OECD 2015).

Määratlused kohaselt on **globaalne kompetents ehk ülemaailmne pädevus** mitmemõõtmeline õppevaldkond, mis hõlmab kolme mõõdet, mis on vajalikud erinevate kultuuride inimestega produktiivsete ja lugupidavate suhete loomiseks. Need mõõtmised on teadmised ja arusaamad, oskused ja hoiakud.

Kompetentsi võib määratleda ka kui üldist tähtsust omavate küsimuste käsitlemist ja suutlikkust mõista ja tegutseda. See tähendab, et ülemaailmselt pädeval isikul on:

- teadmised ja uudishimu maailma ajaloo, geograafia, kultuuride, keskkonna - ja majandussüsteemide ning praeguste rahvusvaheliste küsimuste kohta
- keele - ja kultuuridevahelisi oskusi efektiivselt suhtlemiseks teiste riikide inimestega, mõista mitut perspektiivi
- pühendumus eetilisele ja ülemaailmsele kodakondsusele.

1.2 Partnerlus

Bigger Picture partnerlus koosneb seitsmest organisatsioonist 6 riigist:

Aidlearn (Portugal) eesmärk on aidata kaasa Portugali töötajate paremale kvalifikatsioonile, luues võrdsete võimalustega seotud koolitusorganisatsiooni ning pakudes kvaliteetseid ja uuenduslikke teenuseid, mis on suunatud organisatsioonide ja üksikisikute vajaduste rahuldamisele.

Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon - Andras (Eesti) loodi 1991. aastal valitsusvälise institutsioonina, esindades erinevaid täiskasvanuhariduse pakkujaid Eestis. Tegevused hõlmavad hariduspoliitika väljatöötamisel osalemist, elukestva õppe edendamist, täiskasvanuõppe arendamisele keskenduvaid projekte ning kutsekvalifikatsioonide omistamist.

Globaalõppe - ja oskuste partnerlus (UK) (GLaSP) on mittetulundusühing, mis edendab koolitust ja arengut täiskasvanutele ja noortele, eriti neile, kes on ebasoodsas või sotsiaalselt tõrjutud.

IFAID (Prantsusmaa) on mittetulundusühing, keskendudes projektidele, mille eesmärgiks on saavutada säästev areng nii arenenud kui ka arengumaades. Põhitegevusteks on kutseõppeasutuste koolitus arendusprojektide koordineerimisel; 2-aastase kutseõppeprogrammi piloteerimine; rahvusvaheline vabatahtlik tegevus; ja kohalike mittetulundusorganisatsioonide toetamine.

Morley College (London, UK) on spetsialiseerunud täiskasvanuhariduse kolledž ja üks üheksast täiskasvanuõppe instituudist Inglismaal. Kolledž pakub üle 3000 kursuse umbes 13 000 inimesele, kellel on mitmesuguseid programme, mis hõlmavad kunsti ja disaini, muusika ja kujunemiskunsti, keeli ja humanitaaraineid, Applied Sciences and Health, English for Speakers of Other Languages, English and Mathematics.

Prometeo (Itaalia) on assotsiatsioon, mis tegeleb avalike tegevustega piirkondlike omavalitsustega, mida toetatakse riiklike vahenditega ning mis on seotud koolitus - ja arendustegevusega. See tegutseb Lõuna-Itaalia mahajäänud piirkonnas.

Sevilla Ülikool (Hispaania) on üliõpilaste arvu järgi suuruselt teine Hispaania ülikool. Selle akadeemiline pakkumine hõlmab diplomeid biosanitaarsetes, teaduslikes, tehnoloogilistes, humanistlikes ja sotsiaalsetes õppevaldkondades; doktorantuuris ja magistriprogrammides. Ülikool on akadeemiline ja vahetab partnerlussuhteid 850 institutsiooniga kogu maailmas

3 Globaalhariduse raamõppekava (pädevusraamistik)

3.1 Ülevaade raamõppekavast

See raamõppekava määratleb **globaalsed kompetentsid ehk pädevused**, mida täiskasvanutel on vaja liikumaks üha globaliseeruvast ja omavahel seotud maailmas ning et aidata kaasa jätkusuutlikumale ja õiglasemale maailmale kui globaalsetele ehk ülemaailmsetele kodanikele.

Raamistik tugineb tugevalt UNESCO ja OECD väljaannetele, sealhulgas meie noorte ettevalmistamisele kaasavaks ja jätkusuutlikuks maailmaks: säästva arengu õppe eesmärgid, ülemaailmne kodakondsus ja haridus: teemad ja õppe eesmärgid. See tugineb ja kohandab olemasolevate raamistike aspekte, et vastata täiskasvanute õppimisvajadustele.

Samuti tugineb see säästva arengu eesmärkidele, mis on võtmetähtsusega allikas globaalsete teemade määratlemisel ja valikul, et kaasata need raamistikku. Raamistik põhineb ka 8 globaalse mõõtme mõistel: ülemaailmne kodakondsus, inimõigused, mitmekesisus,

inimõigused, vastastikune sõltuvus, jätkusuutlik areng, väärtused ja õigused, sotsiaalne õiglus ja konfliktiresolutsioon, eelkõige seoses pädevustega globaalse kodakondsuse ümber.

Tähelepanu keskmes on need küsimused, mis on eriti olulised täiskasvanute õppimisvajaduste ja tegevuste liigi suhtes, mida nad võivad oodata, ning suutelised aitama kaasa jätkusuutlikumale, õiglasemale ja õiglasemale maailmale.

Raamistik hõlmab 7 ülemaailmset ja rahvusvahelist arenguküsimust, millest igaüks jaguneb alateemadeks, mida nimetatakse pädevuselementideks. Iga pädevuselemendi kohta on koostatud pädevusavaldus, mille kohta on välja töötatud õpitulemused teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtuste osas.

Kompetentsi kuuluvad globaalsed küsimused on järgmised:

1. Majandus ja globaliseerumine
2. Globaalne suhtlus
3. Vaesus, nälg ja alatoitlus
4. Inimõigused ja Justiuce
5. Demokraatia ja globaalne kodakondsus
6. Energia
7. Keskkond

3.2 Mis on raamõppekava (pädevusraamistik) ja kuidas seda kasutada?

Raamõppekava on mõeldud juhendiks täiskasvanute koolitajatele ja teistele, kes soovivad edendada ja kaasata globaalset/ülemaailmset haridust oma töös täiskasvanutega, sealhulgas täiskasvanud õppijatega. Selles kirjeldatakse teadmisi, oskusi, hoiakuid ja väärtusi, mida kodanikud peaksid globaliseerunud, digitaalselt omavahel seotud ja üksteisest sõltuvas maailmas navigeerima ning globaalsete kodanikena säästvasse maailma panustama.

Kuigi raamõppekava on välja töötatud spetsiaalselt täiskasvanutele nii formaalse kui ka mitteformaalse hariduse seadetes, leiavad ka need, kes töötavad teistes haridussektorites, sealhulgas noorte - ja õpetajakoolitusasutustes, et see oleks kasulik.

Raamõppekava annab tutvustuse globaalharidusest täiskasvanutele, sealhulgas neile, kes on sellele teemale jaoks uued, kuid aitab ka süvendada ja laiendada teadmisi ja arusaamist nendest, kes juba teavad sellest temast midagi.

Raamistikus sisalduvad globaalsed küsimused ei ole ammendavad ega lõplikud, seega saab neid laiendada ja muuta, et vastata konkreetsete sihtrühmade erivajadustele, samuti ei ole õpitulemused ettekirjutavad. See annab siiski põhjaliku pädevuste kogumi, mida täiskasvanutelt oodatakse, ja õpitulemused, mis tuleb saavutada, et näidata pädevust.

Gloaalhariduse raamõppekava ei ole kursus ning globaalsed küsimused ja pädevuselemendid ei ole mõeldud kursuse mooduliteks või - üksusteks. Koolitajad saavad neid kursuses erinevalt kombineerida, et vastavalt konkreetsete sihtrühmade vajadustele.

Pädevusavaldused raamistikus, pädevusavaldused ei ole mõeldud hindamiseks. Need kirjeldavad teadmisi, mida õppija peab tõendama. See on tegelikult konkreetse pädevuselemendiga seotud õpitulemuste kokkuvõte. Hinnatakse õpitulemusi (teadmised, oskused ja hoiakud ning väärtused), et teha kindlaks, kas nõutud pädevused on saavutatud.

Raamõppekava ei ole koolituskursus koolitajatele, vaid pigem kasutatakse seda alusena erinevate haridustöötajate sihtrühmade kursuste ja õppeprogrammide arendamiseks.

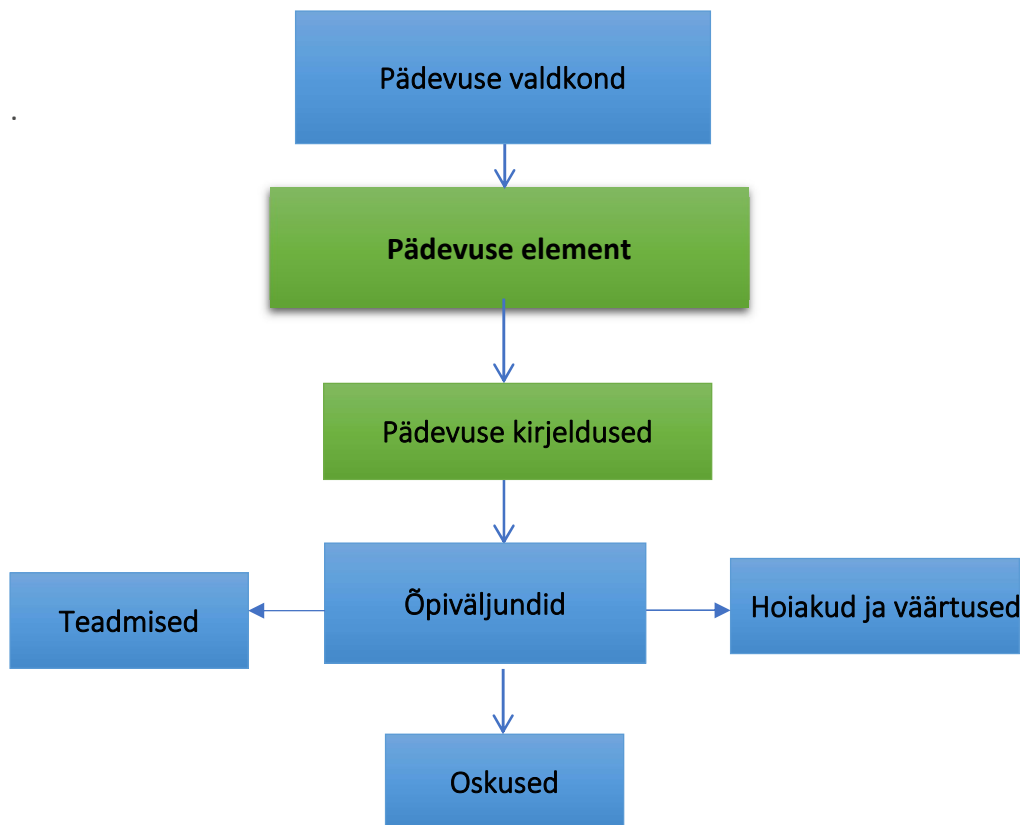
Raamõppekaval põhinevad kursused ei pea hõlmama kõiki pädevusi, vaid ainult neid pädevusi, mis on seotud vastava sihtrühmaga. Eesmärk peaks olema pakkuda õppimisvõimalusi, mis hõlbustavad nõutavate pädevuste arendamist. Pädevusavaldusi ei ole kavas hinnata, kuna need on nende pädevuste kirjeldused, mida haridustöötajad peavad tõendama. Tuleb hinnata õpitulemusi (teadmised, oskused, hoiakud ja väärtused), et teha kindlaks, kas nõutavad pädevused on saavutatud.

Ideaalis soovitatakse rakendada globaalset haridust, kogu organisatsiooni kaasates. Võimalusel saab kaasata teistesse õppekavavaldkondadesse. Kuid globaalhariduse kaasamine mitteformaalsesse haridusse, mis on suunatud täiskasvanutele, kujutab endast keerulist konteksti, milles võib olla vähe või ei ole põhiõppevaldkondi või teemasid, millesse on võimalik kaasata ülemaailmset haridust. Sellele võib olla vaja pakkuda eraldiseisvaid õppimisvõimalusi koos peamiste globaalsete teemadega nagu seminarid ja lühikursused.

4. Raamõppekava ülesehitus

Raamõppekava koosneb 4 dimensioonist: globaalne pädevusvaldkond, pädevusvaldkond, pädevusavaldus ja õppeväljundid, mis on jaotatud teadmisteks, oskusteks, tunnustusteks ja väärtusteks.

Pädevuse valdkonnad - need on peamised globaalküsimused, mis on hõlmatud raamistikuga, milles eeldatakse, et haridustöötajad tõendavad pädevust, ja 7 sellist valdkonda, mis on kaasatud globaalhariduse raamõppekavasse.

Pädevused elemendid – need on elemendid või komponendid, millesse iga globaalne pädevusvaldkond on katkenud.

Pädevused kirjeldused- need avaldused kirjeldavad pädevusi, mis koolitajal peaksid olema seoses konkreetsete pädevuselementidega.

Õpiväljundid - need kirjeldavad iga pädevuselemendi spetsiifilisi õpitulemusi teadmiste, oskuste, arvestuste ja väärtuste osas, et näidata pädevuse saavutamist

4.1. Pádevusvaldkondade kokkuvõte

PÁDEVUSVALDKOND	PÁDEVUSED
1. Majandus ja globaliseerumine	1.1 Säästev areng
	1.2 Ülemaailmne kaubandus ja rahvusvahelised tehingud
	1.3 Inimeste ränne ja liikumine
	1.4 Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni areng ja kvaliteet
2. Globaalne suhtlus	2.1 Võltsuudiste ja propaganda mõju ja tagajärjed
	2.2. Kodakondsus, avalik arvamus ja demokraatia
	2.3. Kultuuridevaheline suhtlemine globaliseeruvast maailmas
3. Vaesus, nälg ja alatoitus	3.1 Kogukonna ja rikkuse ülemaailmne jaotus kogu maailmas
	3.2 Säästva arengu eesmärgid 1, 2 & 3: „Ei ole vaesust”, „nullnälg”, „hea tervis ja heaolu”
	3.3 Rahvusvahelised organisatsioonid ja valitsusvälised organisatsioonid, kes võitlevad vaesuse ja alatoit
4. Inimõigused ja sotsiaalne õiglus	4.1 tagada „suutlikkus õpitulemusi adekvaatselt rakendada” ning mõista inimõiguste tausta, peamisi eesmärke ja väljakutseid
	4.2 Inimõiguste tähtsuse tagamise meetmete (poliitika, strateegiad ja algatused) tõhusus kõigi jaoks
	4.3 Isiklikud rollid inimõiguste vallas
	4.4 Isiklikud rollid globaalsete konfliktide tausta mõistmiseks.
5. Demokraatia ja globaalne kodakondsus	5.1 Kultuuriline mitmekesisus
	5.2 Kodanikuõigused
	5.3 Kodanikuosalus
6. Energia	6.1 Säästev eesmärk tagada „juurdepääs taskukohasele, usaldusväärsele, jätkusuutlikule ja kaasaegsele energiale kõigile” (SDG7), selle taust, peamised eesmärgid ja käsitletavat energiaküsimused
	6.2 Meetmete (poliitika, strateegiad ja algatused) tõhusus, et tagada kõigile taskukohane ja puhas energia.
	6.3 Isiklik roll energia säilitamisel
7. Keskkond	7.1 Reostus (maa/vesi)
	7.2 Jätkusuutlikkus (kõrbestumine, toiduga kindlustatus, põllumajandus)
	7.3 Kliimamuutused ja säilitamine

5 Pätevusvaldkonnad, elemendid, aruanded ja õppeväljundid

Käesolevas osas on esitatud globaalse raamõppekava üksikasjad, kus on ära toodud pätevusvaldkonnad, pätevuselemendid, pätevusavaldused ja õpitulemused.

5.1 Majandus ja globaliseerumine

PÄDEVUSVALDKOND	1. MAJANDUS JA GLOBALISEERUMINE
Pätevuse element	Säästev areng
Pätevusaruanne	1.1 Inimarengu mõistmine võib mõjutada majanduslikuks ja sotsiaalseks arenguks vajalike loodusvarade kättesaadavust ning seda, kuidas neid on võimalik säilitada inimeste praeguste ja tulevaste vajaduste rahuldamiseks.
Õpiväljundid	
Teadmised	1.1.1 Tutvustada säästva arengu ja jätkusuutlikkusega seotud terminoloogiat 1.1.2 Võtta kirjalikus aruandes arvesse inimarengu keskkonnamõju peamisi aspekte keskkonnale 1.1.3 Peamiste keskkonnapoliitikate kirjeldamine ülemaailmsel ja riiklikul tasandil vastastikustes ja rühmaaruteludes
Oskused	1.1.4 Konkreetsete näidetega uuringud ja aruanne selle kohta, kuidas praegune riiklik ja rahvusvaheline poliitika ning sekkumine mõjutavad säästvat arengut 1.1.5 Arutada mõningaid võimalikke tulevikusuundi säästva arengu üle mõtiskledes, sealhulgas võimalikke uusi lähenemisviise selles valdkonnas
Suhtumine ja väärtused	1.1.6 Kirjeldada, kuidas enda hoiakud ja väärtused looduskeskkonna suhtes mõjutavad enda käitumist, arutledes ja aktsepteerides erinevaid vaatenurki

Ülemaailmne pädevusala	1. Majandus ja globaliseerumine
Pädevuse element	1.2 Ülemaailmne kaubandus ja rahvusvahelised tehingud
Pädevusaruanne	1.2.1 Täielikumalt integreeritud maailmamajanduse ja riikide vaheliste majandussuhete ulatus, põhjused ja mõju.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>1.2.2 Selgitada globaalse majanduse tähendust kooskõlas praeguse akadeemilise kirjandusega mittespetsialistidele</p> <p>1.2.3 Olla teadlik olulistest arengutest rahvusvahelises poliitikas, mis näitab, kuidas need aitavad kaasa majanduse globaliseerumise praegusele tasemele</p> <p>1.2.4 Mõjutada peamiste rahvusvaheliste majandusasutuste mõju, mida praegused meediakanalid regulaarselt esitavad, kirjeldades nende individuaalseid rolle</p> <p>1.2.5 Arvestada praegust „vahetuskursside” määratlust majanduslikus mõttes, esitades asjakohased näited</p>
Oskused	1.2.6 Ekspressiivsed ideed praeguste majandussüsteemide olemuse kohta arutelus, kus osalejad on sõna otseses mõttes klassis ja kirjalikult lihtsas vormis
Suhtumine ja väärtused	1.2.7 Arvestada, et globaliseerumisel on positiivne ja negatiivne mõju oma ja teiste riikide majandusele, arutledes ja aktsepteerides erinevaid seisukohti

Ülemaailmne pädevusala	1. Majandus ja globaliseerumine
Pädevuse element	1.3 Inimeste ränne ja liikumine
Pädevusaruanne	1.3.1 Võimalus selgitada, mis on ränne ja miks see on globaliseerumise üks nähtavamaid ja olulisemaid aspekte
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>1.3.2 Kirjeldada eri liiki rännet (nt väljaränne, sisseränne, sisemine, väline), viidates näidetele kogu maailmas</p> <p>1.3.3 Kirjeldada rände peamisi põhjuseid eri riikides, viidates asjakohastele, praegustele näidetele</p> <p>1.3.4 Aru saada rände mõjust rohkem ja vähem arenenud riikide kohalikele majandustele grupidebatis</p> <p>1.3.5 Kirjeldada, kuidas globaliseerumine ja ränne on suurendanud majanduslikku ebavõrdsust riikide vahel, kes pakuvad asjakohaseid näiteid rühmaarutelu raames</p>
Oskused	1.3.6 Selgitada teemade ja vastuolude kohta globaalse rände valdkonnas ning selle kohta, kuidas võõrtöötajad saavad toetada riiklikke hoolekandesüsteeme verbaalselt ja kirjalikult lihtsas vormis
Suhtumine ja väärtused	1.3.7 Rände sotsiaalse mõju hindamine ja see, kuidas majanduslikud muutused julgustavad rohkem inimesi oma kogukondadest lahkuma ning julgustavad neid otsima välismaal tööd asjakohases aruteluforumis

Ülemaailmne pädevusala	1. Majandus ja globaliseerumine
Pädevuse element	1.4 Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni areng ja kvaliteet
Pädevusaruanne	1.4.1 Mõistmine viisidest, kuidas majandussüsteemid võivad mõjutada inimeste elu nii arengumaades kui ka arenenud riikides
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>1.4.2 Kirjeldada ülemaailmset majanduslikku ebavõrdsust ja ülemaailmset vaesust seoses praeguse ülemaailmse kontekstiga rühma - või vastastikus arutelus</p> <p>1.4.3 Esitada loetelu riikide vahelise majandusliku ebavõrdsuse peamistest põhjustest praeguses ülemaailmses kontekstis, mis sobivad aruteluks kolleegide rühma vahel</p> <p>1.4.4 Teada selge ettekande abil ülevaade majanduslikest ja poliitilistest suhetest vaeste ja arenenud riikide vahel praeguses ülemaailmses kontekstis</p> <p>1.4.5 Kõrgeima majandusliku ebavõrdsusega riikide tuvastamine, mis kirjeldab partnerite rühma põhifunktsioone</p>
Oskused	1.4.6 Seoste loomine praeguste teooriatega majandusliku ebavõrdsuse kohta globaalsete sündmustega, nende tekke põhjused. Oskus esitada neid verbaalselt ja lihtsas kirjalikus vormis
Suhtumine ja väärtused	<p>1.4.7 Arvestada, et ebavõrdsus rikkuses nõrgestab ühiskonda, esitades asjakohaseid näiteid rühmaaruteludes</p> <p>1.4.8 Arvestada, et moraalsest ja eetilistest seisukohast on ebavõrdsus ilmne mureküsimus, tsiteerides praegusi näiteid ja isiklike muresid</p>

5.2. Globaalne kommunikatsioon (suhtlus)

Ülemaailmne pädevusala	2. Globaalne suhtlus
Pädevuse element	2.1. Võltsuudiste ja propaganda mõju ja tagajärjed.
Pädevusaruanne	2.1.1 Õppijatel on võimalik kirjeldada võltsuudiste ja poliitilise propaganda nähtust ning arutada selle rolli ja tagajärgi praegustes ühiskondades.
Õpiväljundid	
Teadmised	2.1.2. Võta kokku peamised erinevused võltsuudiste ja propaganda vahel ning selle mõju ühiskonnale. 2.1.3. Selgitada konteksti, milles võltsuudiseid toodetakse: abisaajad, eesmärgid, jaotuskanalid, mõju avalikule arvamusele ja tagajärjed.
Oskused	2.1.4. Tuvastage konkreetsed näited võltsuudistest, minimaalselt 2 näidet, internetis. 2.1.5. Arutlege vastuolulise teema levimise üle erinevates kohalikes ja riiklikes meediakanalites, tuues esile 2 aspekti.
Suhtumine ja väärtused	2.1.6. Pühendumine eetilisele ja vastutustundlikule teabe levitamisele, kommenteerides üht võltsuudiste juhtumit 2.1.7. Võtta kasutusele ratsionaalne ja kriitiline lähenemine informatsioonile, kirjutades võltsuudiste juhtumi alternatiivi.

Ülemaailmne pädevusala	2. Globaalne suhtlus
Pädevuse element	2.2. Kodakondsus, avalik arvamus ja demokraatia
Pädevusaruanne	2.2.1. Õppijatel on võimalik määratleda demokraatia, kodakondsuse ja avaliku arvamuse suhe sotsiaalmeedia raames omavahel seotud maailmas.
Õpiväljundid	
Teadmised	2.2.2. Määrata kindlaks demokraatia mõiste ja selle mõju, vähemalt 3, kodanikele ja ühiskonnale. 2.2.3. Analüüsida sotsiaalmeedia kui olulise vahendi rolli avaliku arvamuse kujunemisel, lähtudes ajaleheartiklist internetis. 2.2.4. Kirjeldada erinevaid nägemusi ja perspektiive osalusdemokraatia kohta, mis on takerdunud poliitilistes aruteludes, tuginedes ühele Interneti-näitele
Oskused	2.2.5. Selgitada konkreetsete juhtumiuuringute kaudu, kuidas avalik arvamus võib mõjutada ühiskonda mõjutavaid avalikke poliitikaid. 2.2.6. Tuua näiteid vähemalt 2 sotsiaalsetest protsessidest, mis tähendavad seost avaliku arvamuse ja sotsiaalse osaluse vahel.
Suhtumine ja väärtused	2.2.7. Julgustada teisi toetama kodanike osalemist ja edendada demokraatlikke kodakondsusväärtusi, postitades selle teema internetifoorumisse

Ülemaailmne pädevusala	2. Globaalne suhtlus
Pädevuse element	2.3. Kultuuridevaheline suhtlemine globaliseerivas maailmas
Pädevusaruanne	2.3.1. Tutvumine kultuuridevahelise suhtlemise peamiste kontseptsioonidega ning selle tähtsus sidemete ja ühiste aluste loomiseks erinevate kultuuride, kogukondade ja inimeste vahel.
Õpiväljundid	
Teadmised	2.3.2. Määratleda kultuuridevahelise dialoogiga seotud mõisted identiteedi, usalduse ja tunnustamise kaudu. 2.3.3. Selgitada erinevate integratsioonimudelite põhiomadusi (assimilatsioon, multikultuursus ja interkultuursus).
Oskused	2.3.4. Rakendada kultuuridevahelise suhtlemise põhimõtteid erinevatel praktilistel juhtudel, minimaalselt 2 juhul. 2.3.5. Võrrelda isiklike jutustusi ja kogemusi, minimaalselt 2, et käsitleda erinevaid perspektiive ja väljendusvorme.
Suhtumine ja väärtused	2.3.6. Avatud suhtumine teiste kultuuride mitmekesisusväärtustesse, kommenteerides juhtumit. 2.3.7. Välitada etnotsentrilised hoiakud ning säilitage seos pärismaalaste ja võõrkultuuride vahel, osaledes internetifoorumil.

5.3. Vaesus, nälg ja alatoitlus

Ülemaailmne pädevusala	3. Vaesus, nälg ja alatoitlus
Pädevuse element	3.1 Vaesuse, nälja ja alatoitluse levik maailmas ning nende põhjused
Pädevusaruanne	3.1.1 Perekond vaesuse, nälja ja alatoitluse mõisted, nende levitamise sõna, põhjuste ja mõjude ümber.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>3.1.2 Teadvustada elanikkonna ja vaesuse levikut kogu maailmas, kasutades selleks aruteludeks ja vahetusteks sobivaid rollimängu - ja kaardiraporteid</p> <p>3.1.3 Kirjeldada vaesust, nälga ja alatoitumist ametlike määratluste abil ning siduda need oma riigiga</p> <p>3.1.4 Tuua välja vaesuse, nälja ja alatoitumuse põhjustavaid tegureid, tuues konkreetseid näiteid</p>
Oskused	<p>3.1.5 Võrrelda ülemaailmset ebavõrdsust, kasutades võrdseks esitamiseks sobivaid ametlikke andmeid ja määratlusi</p> <p>3.1.6 Parandada alatoitluse mõju tervisele, kasutades nälja ja vaesuse tsüklit</p>
Suhtumine ja väärtused	3.1.7 Tunnustada vajadust vähendada vaesust, nälga ja alatoitumust riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil, tehes kindlaks nende ülemaailmsed tagajärjed.

Ülemaailmne pädevusala	3. Vaesus, nälg ja alatoitus
Pädevuse element	3.2 Säästva arengu eesmärgid 1, 2 ja 3: „lõpetada vaesus kõigis selle vormides kõikjal“, „lõpetada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parandada toitumist ning edendada säästvat põllumajandust“, „tagada tervislik elu ja edendada heaolu igas vanuses“, nende taust, peamised eesmärgid ja käsitletavat küsimused.
Pädevusaruanne	3.2.1 Sõltumatus jätkusuutlike eesmärkidega, et lõpetada vaesus, nälg ja tagada heaolu kõigile.
Õpiväljundid	
	3.2.2 Arutelu partneritega, edusammud SDG 1 suunas vaesuse lõpetamiseks, SDG 2 nälja lõpetamiseks ja SDG 3 kõigi heaolu tagamiseks, kasutades avaldatud andmeid. 3.2.3 Tuvastada peamised takistused SDGde saavutamisel maailma eri piirkondades.
Oskused	3.2.4 Uurida oma riigis ja globaalselt 3 esimese SDG tulemuslikkust, kasutades avaldatud andmeid, et aidata ennustada, kas üldine eesmärk ja eesmärgid saavutatakse või mitte.
Suhtumine väärtused	ja 3.2.5 Isiklikku heaolu edendavate elustiilide lisamine

PÄDEVUSVALDKOND	3. Vaesus, nälja ja alatoitus
Pädevuse element	3.3 Vaesuse, nälja ja alatoitluse lõpetamiseks võetavate meetmete (poliitika, strateegia ja algatused) tõhusus
Pädevusaruanne	3.3.1 Võimalus kriitiliselt läbi vaadata meetmed (poliitika, strateegia/algatused) vaesuse, nälja ja alatoitluse lõpetamiseks
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>3.3.2 Kirjeldada peamisi vaesuse, nälja ja alatoitumuse vastu võitlemisel osalevaid osalejaid, kes viitavad allikatele, ning rühmitage neid avaliku ja erasektori asutuste, valitsusasutuste ülalpeetavate või sõltumatute organite osas.</p> <p>3.3.3 Peamised vaesuse, nälja ja alatoitluse vastased vahendid määratakse kindlaks kahe - ja multilateraalsete abivahendite abil.</p>
Oskused	3.3.4 Arutleda meetmeid vaesuse, nälja ja alatoitluse lõpetamiseks või õigust sekkuda teistesse riikidesse, arutledes teiste õppijate üle.
Suhtumine ja väärtused	3.3.5 Toetada teisi meetmeid vaesuse ja alatoitluse vastu võitlemiseks kogu maailmas, aidates kaasa abiorganisatsioonidele.

5.4. Inimõigused ja sotsiaalne õiglus

Ülemaailmne pädevusala	4. Inimõigused ja sotsiaalne õiglus
Pädevuse element	4.1 Inimõiguste ja sotsiaalne õiglus, selle tähendused, põhimõtted ja peamised eesmärgid
Pädevusaruanne	4.1.1 Võimalus arutada inimõigusi kõige olulisemate pädevuste, selle tausta, peamiste eesmärkide ning omandada uusi sotsiaalseid oskusi ja teadmisi inimõiguste hariduses.
Õpiväljundid	
Teadmised	4.1.2 Teada erinevad inimõigustealased mõisted, mis viitavad oma riigi näidetele.
	4.1.3 Arutleda ÜRO andmeallikate abil Huma õiguste tausta üle, tuues esile peamised sündmused ja arengud, mis viivad selle tähenduse ja kontseptsioonideni Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni poolt.
	4.1.4 Arutleda inimõiguste hariduse probleemide üle Euroopas
Oskused	4.1.5 Analüüsida avaldatud andmete abil inimõigustealast kriitilist teadlikkust haridustöötajate seas ning soovitada, milline võiks olla sobiv edutamine oma riigi ja kogu maailma jaoks, põhjendustega, miks. 4.1.6 Uued sotsiaalsed oskused ja teadmised inimõigustest
Suhtumine ja väärtused	4.1.7 Julgustada teisi, sealhulgas sõpru ja kolleege toetama inimõiguste meetmeid, osaledes kohalikes/riiklikes algatustes ja kampaaniates

Ülemaailmne pädevusala	4. Inimõigused ja sotsiaalne õiglus
Pädevuse element	4.2 Inimõiguste edendamine ja kaitse
Pädevusaruanne	4.2.1 Võimalus osaleda kriitilistes ja teadlikes aruteludes inimõiguste edendamise ja kaitse ning inimõiguste rikkumiste käsitlemise üle.
Õpiväljundid	
Teadmised	4.2.2 Ülemaailmsed meetmed inimõiguste määratlemiseks Euroopas ja „Millest me räägime?” inimõiguste kultuuri suunas 4.2.3 Inimõiguste edendamiseks võetavate meetmete analüüsimine 4.2.4 Edendada kohalikku foorumit, et arutada mõningaid inimõiguste teemasid, mis soodustavad inimeste osalemist.
Oskused	4.2.5 Määratleda Inimõigustealaste meetmete 4.2.6 Uued sotsiaalsed oskused ja teadmised inimõigustes 4.2.7 Esitada kohalikke ideid väikeprojektideks või inimõigustealaseks tegevuseks
Suhtumine ja väärtused	4.2.8 Tunnustada mõningaid meetmeid hoiakute ja käitumise muutumise stimuleerimiseks inimõiguste ja kodakondsuse hariduse kaudu 4.2.9 Inimõigustealase teadlikkuse puudumise sotsiaalse mõju hindamine ühiskonnas 4.2.10 Võttes arvesse omandatud teabe tähtsust, seda, et sotsiaalsed ootused on seotud mis tahes erinevate rollide kogumiga.

Ülemaailmne pädevusala	4. Inimõigused ja sotsiaalne õiglus
Pädevuse element	4.3 Isiklikud rollid inimõiguste vallas
Pädevusaruanne	4.3.1 Isikurollide tuvastamise ja integreerimise võime inimõigustes
Õpiväljundid	
Teadmised	4.3.2 Kodaniku isikliku rolli kindlakstegemine inimõiguste meetmete edendamisel 4.3.3 Analüüsida meetmeid, mida saab võtta inimõiguste parandamiseks kohalikes kogukondades.
Oskused	4.3.4 Teha kindlaks inimõigustele avalduv käitumismõju 4.3.5 Suurendada üldsuse teadlikkust probleemidest, korraldades üldsusele kohalikke algatusi ja meetmeid. 4.3.6 Esitada ideid või tegevusi, et arendada aktiivset osalust ja kodakondsuse teostamist.
Suhtumine ja väärtused	4.3.7 Julgustada teisi toetama inimõiguste algatusi, mis hõlmavad erinevaid sotsiaalseid osalejaid. 4.3.8 Stimuleerida hoiakute ja käitumisviiside muutumist inimõiguste ja kodakondsuse hariduse kaudu ning hinnata inimõiguste hariduse mitteteadvustamise sotsiaalseid tagajärgi ning tunnustada omandatud teabe tähtsust.

Ülemaailmne pädevusala	4. Inimõigused ja sotsiaalne õiglus
Pädevuse element	4.4 Sotsiaalse õigluse tähendus, põhimõtted, tähtsus ja näited/sotsiaalse ebaõigluse juhtumid.
Pädevusaruanne	4.4.1 Võimalus tunnustada sotsiaalse õigluse määratlust, peamisi eesmärke ja näitajaid, mille eesmärk on täita ja omandada uusi sotsiaalseid oskusi ja teadmisi sotsiaalses õigluses.
Õpiväljundid	
Teadmised	4.4.2 Võtta arvesse erinevaid sotsiaalse õiglusega seotud mõisteid, mis viitavad Euroopa näidetele.
	4.4.3 Määratleda sotsiaalse õigluse meetmed (algatused), tuues esile Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peamised sündmused ja kontseptsioonid.
	4.4.4 Euroopa meedia kaudu suure mõjuga meetmete (algatuste) valimine, loetlemine ja liigitamine sotsiaalse õigluse kohta inimõiguste kultuuri suunas
Oskused	4.4.5 Inimõigustele avalduva käitumise kindlakstegemine 4.4.6 Suurendada üldsuse teadlikkust probleemidest, korraldades üldsusele kohalikke algatusi ja meetmeid. 4.4.7 Esitada ideid või tegevusi, et arendada aktiivset osalust ja kodakondsuse teostamist.
Suhtumine ja väärtused	4.4.8 Kutsuge teisi, sealhulgas sõpru ja kolleege toetama ülemaailmseid konflikte inimõiguste meetmete suhtes, osaledes kohalikes/riiklikes algatustes ja kampaaniates

5.5. Demokraatia ja globaalne kodakondsus

Ülemaailmne pädevusala	6. Demokraatia ja globaalne kodakondsus
Pädevuse element	6.1 Kultuuriline mitmekesisus
Pädevusaruanne	6.1.1. Mõista kultuuri tähendust ning kultuurilise mitmekesisuse mõju ühiskonnale ja globaalsetele protsessidele. Kirjeldada suuremaid kultuuride määratlemise põhimõtteid ja oma kultuuride analüüsimise põhimõtteid.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>6.1.2. Määratlege kultuuriga seotud üldmõisted ja mõistke nende seoseid (lähtudes The Icebergi kultuurimudelitest)</p> <p>6.1.3. Selgitage suuremate religioonide põhimõtteid ja nende seoseid kultuuritavade, traditsioonide, identiteetide, keele, väärtuste ja hoiakutega ning leiab ka sarnasusi ja erinevusi</p> <p>6.1.4. Analüüsida juhtumiuuringul põhinevate ülemaailmsete konfliktide põhjusi, võttes arvesse kultuurikonteksti</p> <p>6.1.5. Kirjeldada juhtumi/meedia põhjal kultuuriliste erinevuste mõju globaalsetes protsessides: konfliktid, ränne, inimõigused jne.</p>
Oskused	<p>6.1.6. Tuua näiteid nähtavatest ja nähtamatutest kultuurierinevustest</p> <p>6.1.7. Võrrelda kultuurikonteksti erinevate juhtumianalüüside kaudu (nt kultuurikonflikt)</p> <p>6.1.8. Arutleda erinevate tasandite kultuurierinevuste positiivsete ja negatiivsete mõjude vastu – perekond, kool, töökoht, ühiskond jne</p>
Hoiakud ja väärtused	6.1.9. Väärtustada ja austada erinevate kultuuride uskumusi ja norme ning olla teiste kultuuride esindajate suhtes tolerantne ja lugupidav

Ülemaailmne pädevusala	6. Demokraatia ja globaalne kodakondsus
Pädevuse element	6.2. Kodakondsusõigused
Pädevusaruanne	6.2.1. Võime selgitada kodakondsusõiguste tähendust ning globaalse kodakondsuse ja säästva arengu kohustusi ja seoseid. Tunneb ja kasutab oma kodanikuõigusi, on võimeline osalema arutelus kodanikuühiskonna üle.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>6.2.2. Teha kindlaks kodakondsusõigused ja -kohustused ning tuua näiteid selle kohta, kuidas see aitab kaasa säästvale arengule</p> <p>6.2.3. Kirjeldada, millised teadmised, oskused, pädevused ja väärtused iseloomustavad/on ülemaailmsele kodakondsusele vajalikud</p> <p>6.2.4. Arutleda selle üle, kuidas saab kaitsta ja kasutada kodakondsusõigusi, pakkuda tegevusi aktiivse kodakondsuse teadlikkuse suurendamiseks kogukonnas (osalemistegevus kogukonnas)</p> <p>6.2.5. Selgitada propageerimist kui võimalust osalustegevuseks ja võrgustumiseks/koostööks kogukonnas.</p>
Oskused	<p>6.2.6. Hinnata oma digitaalset kodakondsusoskust ja teadmisi ning anda ideid, kuidas seda parandada.</p> <p>6.2.7. Arutleda võimalusi/tegevusi, milles kodanikud saavad osaleda ja kaasa aidata globaalse arengu eesmärkidele (nt demokraatia, keskkond, ränne, reostus, säästev areng jne) kogukonna tasandil, tuua näiteid. (Aktiivne osalemine demokraatlikus elus)</p> <p>6.2.8. Analüüsida oma igapäevast käitumist, teadmisi, oskusi, väärtusi ja hoiakuid, tuua välja need, mis on sobilikud ülemaailmsele kodakondsusele ja säästva arengu toetamisele.</p>
Hoiakud ja väärtused	<p>6.2.8. Väärtustada oma rolli erinevatel otsustamistasanditel ja teada, et nad on osa ülemaailmsest kogukonnast, mis muudab maailma paremaks ja hoolivamaks paigaks.</p> <p>6.2.9. Püüa olla teadlik oma kodakondsusõigustest/kohustustest ja kasutada vastavaid võimalusi, aidates aktiivse kodanikuna teadlikult kaasa jätkusuutlikule arengule ühiskonna eri tasanditel ja ühiskonnas</p>

Ülemaailmne pädevusala	6. Demokraatia ja globaalne kodakondsus
Pädevuse element	6.3. Kodanikuosalus
Pädevusaruanne	6.3.1. Omandada teadmised demokraatiast, õiglusest, võrdsusest ning reeglitest ja menetlustest, mis seda säilitavad.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>6.3.2. Selgitada demokraatia kontseptsiooni ja tuua mõned näited demokraatlikust või ebademokraatlikust käitumisest kohalikul, riiklikul või Euroopa tasandil</p> <p>6.3.3. Nimetada enda ja vastava organisatsiooni osalusvõimalused demokraatlikes protsessides</p> <p>6.3.4 Mõista ja tuua näiteid ühiskonnas valitsevatest ohtudest, kui see hakkab demokraatlikust käitumisest kõrvale kalduma.</p>
Oskused	<p>6.3.5. Leida teavet erinevate teemade kohta kohalikul, riiklikul ja Euroopa tasandil</p> <p>6.3.6 Osata võrredla demokraatlike/ebademokraatlike riikide toimimist üksinäite põhjal</p> <p>6.3.7. Analüüsida enda (või tema organisatsioonil põhineva) põhjal tegutsemisvõimalusi, et tagada tema panus paremasse maailma (SDG 7 eesmärgid)</p> <p>6.3.8. Hinnata kodanikuühiskonda reguleerivaid dokumente kohalikul ja riiklikul tasandil (arengukavad, valdkondlikud poliitikad jne)</p>
Hoiakud ja väärtused	6.3.9. Mõista oma kohalike ja riiklike otsustusprotsesside demokraatlikku/ebademokraatlikku olemust ning soovima tegutseda, et säilitada avatum ühiskond

5.6. Energia

Ülemaailmne pädevusala	6. Energia
Pädevuse element	6.1 Säästev eesmärk tagada „juurdepääs taskukohasele, usaldusväärsele, jätkusuutlikule ja kaasaegsele energiale kõigile” (SDG7), selle taust, peamised eesmärgid ja käsitletavat energiaküsimused.
Pädevusaruanne	6.1.1 Sõltumatus säästva eesmärgiga tagada juurdepääs taskukohasele, usaldusväärsele, jätkusuutlikule ja kaasaegsele energiale kõigile”, selle taust, peamised eesmärgid ja käsitletavat energiaküsimused.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>6.1.2 Tuvastatakse erinevad energiaallikad (hüdro, laine, nafta, maagaas, päikeseenergia, geotermiline energia), määratledes ja liigitades need taastuvateks ja mittetaastuvateks energiaallikateks.</p> <p>6.1.3 Arutleda edusamme SDG7 peamiste eesmärkide suunas, kasutades kriitiliselt avaldatud</p> <p>6.1.4 Määrata kindlaks peamised energiaprobleemid, mida SD7 käsitlevad kodumajapidamiste ja ettevõtlusega seotud probleemid.</p>
Oskused	6.1.4 Uurida oma riigis ja kogu maailmas SDG7 eesmärkide saavutamist kriitiliselt, kasutades avaldatud andmeid, et aidata ennustada, kas üldine eesmärk ja eesmärgid saavutatakse või mitte.
Hoiakud ja väärtused	6.1.5 Toetada jõupingutusi kohaliku energia säilitamise nimel, ühinedes kampaania - ja propageerimisrühmadega.
	6.1.6 Tunnustada vajadust vähendada sõltuvust jätkusuutmatutest energiaallikatest, vähendades oma süsiniku jalajälge.

Ülemaailmne pädevusala	6. Energia
Pädevuse element	6.2 Meetmete (poliitikad, strateegiad ja algatused) tõhusus, et tagada kõigile taskukohane ja puhas energia.
Pädevusaruanne	6.2.1 Võimalus kriitiliselt läbi vaadata meetmeid (poliitikad, strateegiad/algatused), et tagada kõigile taskukohane ja jätkusuutlik energia.
Õpiväljundid	
Teadmised	6.2.2 Tuvastada meetmed, mida võetakse taskukohase, usaldusväärse ja jätkusuutliku energia tagamiseks, rühmitades need riiklike ja ülemaailmsete meetmete alusel.
	6.2.3 Aruanne selliste meetmete tõhususe kohta, mille eesmärk on tagada taskukohane, usaldusväärne ja säästev energia, kasutades usaldusväärseid andmeid, analüüsides toimivust oma riigis/regioonis ja kogu maailmas.
Oskused	6.2.4 Rääkida, milline peaks olema õige energiasegu oma riigi ja kogu maailma jaoks, kasutades usaldusväärsetest allikatest pärinevaid andmeid, mis määravad kindlaks praeguse energiasegu.
	6.2.5 Arutleda fossiilkütuse jätkuva tootmise ja kasutamise vastu globaalselt, keskendudes mõjule keskkonnale ja tervisele.
Hoiakud ja väärtused	6.2.6 Julgustada teisi võtma energiasäästumeetmeid nii kodus kui ka töökohal.

Ülemaailmne pädevusala	6. Energia
Pädevuse element	6.3 Isiklik roll energia säilitamisel
Pädevusaruanne	6.3.1 Võimalus analüüsida isikliku käitumise mõju energia kasutamisele ja säilitamisele ning valmisolek võtta asjakohaseid meetmeid.
Õpiväljundid	
Teadmised	6.3.2 Isikukäitumise kindlakstegemine (reisimine, tarbimine, tootmine, jäätmete kõrvaldamine jne), nende mõju energia säilitamisele ja meetmed, mida saab võtta kodumajapidamises, et parandada energia säilitamist kindlakstehtud piirkondades.
	6.3.3 Määrata kindlaks isiklik käitumine/eluviisid, mis aitavad kaasa mürgiste gaaside heitkogustele, soovitades praktilisi viise, kuidas neid vähendada.
Oskused	6.3.4 Viia läbi kodumajapidamiste harjumuste/tavade audit, et teha kindlaks ringlussevõtu võimalused, taaskasutamine ja ressursside kasutamise vähendamine leibkonnas ja tööl.
Hoiakud ja väärtused	6.3.5 Toetada asjaomase kodanikuna energiasäästumeetmeid, ühendades ühenduse algatusi ja kampaaniaid energiasäästu parandamiseks.
	6.3.6 Toituda energia säilitamisele, rakendades majapidamises ja tööl energiasäästumeetmeid.

5.7. Keskkond

Ülemaailmne pädevusala	7. Keskkond
Pädevuse element	7.1 Reostus (maa/vesi)
Pädevusaruanne	7.1.1 Õppijad aktiveerivad oma teadmised õhusaastest ja teaduslikust õhukvaliteedist ning taimede rollist ning seejärel õpivad nad teadmisi analüüsides mõistma taimede rolli osakeste reostuse kontrollimisel.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>7.1.2 Uurida dekomposaatoreid ja dekomposaatrite rolli toitainete voolu säilitamisel keskkonnas. Õppijad saavad teada ka seda, kuidas taimed ja looduslikud dekomponendid aitavad jäätmeid puhastada</p> <p>7.1.3 Arendada oma arusaamist nähtamatute õhusaasteainete mõjust lihtsate katsetega ning uurida õhusaastega seotud rolle.</p> <p>7.1.4 Teave selle kohta, kuidas vähendada maa saastamist (ringlussevõtt ja taaskasutamine, kemikaalide vältimine põllumajanduses, jäätmete vähendamine ja mahepõllumajanduslike toodete ostmine)</p>
Oskused	<p>7.1.5 Disainitakse õhusaaste kontseptsioone ja tehnoloogiaid, mis on välja töötatud selle vähendamiseks.</p> <p>1.1.6 Arendada ja mõista nähtavaid õhusaasteaineid, kasutades „purgis suitsu” demonstratsiooni, lihtsate tahkete osakeste kogujate ehitamist ja uurides mõningaid õhusaastega seotud rolle.</p> <p>7.1.7 Ajalehes loetletud õhukvaliteedi indeksi (AQI) abil arendatakse teadlikkust ja arusaamist õhukvaliteedi igapäevasest kvaliteedist ja suundumustest.</p> <p>7.1.8 Kasutada ja jälgida erinevaid lihtsaid mudeleid, et arendada ja mõista, kuidas eksperdid kasutavad neid tehnoloogiaid õhusaaste puhastamiseks ja ennetamiseks.</p> <p>7.1.9 Eraldada vee kvaliteeti mõjutavad tegurid ning tingimused, mis võimaldavad erinevatel loomadel ja taimedel ellu jääda.</p> <p>7.1.10 Illustreerige vee kvaliteedi mõju erinevatele veega seotud</p>

	tegevustele ning kirjeldage vett kui keskkonna -, majandus - ja sotsiaalressurssi.
Hoiakud ja väärtused	7.1.11 Teadvustada energiaprobleemide tõsidust ning kahjulikke tagajärgi, nagu suurem reostus, kõrgemad energiahinnad ja ähvardatud energiajulgeolek. Rõhutada positiivset sõnumit, mida on võimalik saavutada käitumise muutmisega, näiteks keskkonnareostuse vähendamine ja suurem energiajulgeolek.

Ülemaailmne pädevusala	7. Keskkond
Pädevuse element	7.2 Jätkusuutlikkus (kõrbestumine, toiduga kindlustatus, põllumajandus)
Pädevusaruanne	7.2.1 Kirjeldada keskkonnasäästlikkust kui vastutustundlikku suhtlust keskkonnaga, et vältida loodusvarade ammendumist või lagunemist ning võimaldada pikaajalist keskkonnakvaliteeti. Keskkonnasäästlikkuse praktika aitab tagada, et tänapäeva elanikkonna vajadused oleksid täidetud, seadmata ohtu tulevaste põlvkondade võimet oma vajadusi rahuldada.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>7.2.2 Teadvustada, et nüüd, kus rakendatakse ühesuunalist keskkonnasäästlikkust, kasutatakse säästvat põllumajandust (põllumajandustehnikad, mis kaitsevad keskkonda). Säästev põllumajandus on välja kasvanud muredest põllumajanduse industrialiseerimise ja kõrbestumise alguse pärast isegi Euroopas</p> <p>7.2.3 Arvestada, et need meetodid võivad põhjustada veereostust, kui kemikaalid satuvad veekogudele, kahandavad veevarusid ülekasutuse tõttu ning pinnase erosiooni ja kehva mullakvaliteedi tõttu agressiivse istutamise tõttu.</p> <p>7.2.4 Mõista, et inimesed peavad teostama teatud määral keskkonnasäästlikkust ja võimaldama pikaajalist keskkonnakvaliteeti.</p> <p>7.2.5 Vaadata lähemalt ohtu, mida kasvav elanikkond keskkonnale avaldab, ja mõistke, et on suurenenud vajadus eluaseme järele, mis võib kaasa tuua suurema maa puhastamise eluruumi jaoks. Samuti võiks rohkem inimesi väga kergesti kaasa aidata loodusvarade ammendumisele ja suurenenud reostusele.</p>
Oskused	<p>7.2.6 Teadvustada, et loodusvarasid on kahte liiki: taastuvad loodusvarad ja need, mida ei ole. Taastuv: vesi, metsad ja isegi toiduallikad, näiteks kalad. Kuigi neid ressursse on võimalik aja jooksul täiendada, kui inimene neid liiga kiiresti tarbib, võib neid kahandada punktini, kus loodus ei suuda nõudlusega sammu pidada.</p> <p>7.2.7 Pöörata tähelepanu, et säästev tarbimine on toodete ja teenuste kasutamine viisil, mis vähendab mõju keskkonnale, nii et inimvajadusi ei suudeta rahuldada mitte ainult praegustes, vaid ka tulevastes põlvkondades.</p> <p>7.2.8 Selgitada, kuidas kasutada meie transpordivajaduste</p>

	<p>rahuldamiseks ja keskkonnasõbralike puhastusvahendite kasutamiseks puulimist, taastuvaid energiaallikaid, nagu päikese - või tuuleenergia, arendades alternatiivseid kütuseallikaid, näiteks biokütuseid.</p> <p>4.2.9 Kirjeldada ja iseloomustada, kuidas tooted ja teenused tuginevad liiga paljudele loodusvaradele ja tekitavad tarbimisel liiga palju kahjulikke heitkoguseid (enamik arenenud riike kasutab oma transpordivajaduste jaoks taastumatuid fossiilkütuseid)</p>
<p>Hoiakud ja väärtused</p>	<p>7.2.10 Vabatahtlik lihtsus kui säästva tarbimise vorm, mis hõlmab teadlikku otsust kasutada vähem loodusvarasid. Vabatahtliku lihtsuse elustiili järgimine võib rahuldada vajadusi ja soove ning vähendada kahju keskkonnale.</p> <p>7.2.11 Toodete ja teenuste kasutamine viisil, mis vähendab mõju keskkonnale, nii et inimvajadusi ei suudeta rahuldada mitte ainult praegustes, vaid ka tulevastes põlvkondades. Säästliku tarbimise praktiseerimisel kasutatakse ressursse targalt ning jäätmetooted ja saaste on minimeeritud.</p>

Ülemaailmne pädevusala	7 Keskkond
Pädevuse element	7.3 Kliimamuutused ja säilitamine
Pädevusaruanne	7.3.1 Kirjeldada ja kasutada globaalseid temperatuuriandmeid mudelite loomiseks ning võrrelda lühiajalisi trende pikaajaliste trendidega. Seejärel määravad õppijad, kas globaalne temperatuur tõuseb andmete põhjal.
Õpiväljundid	
Teadmised	<p>7.3.2 Teada, et kliima on regionaalne või globaalne ja pikaajaline; ilm on kohalik ja lühiajaline.</p> <p>7.3.3 Teada ja eristada, et on kaks eraldi terminit, mida sageli valesti kasutatakse, on „globaalne soojenemine” ja „kliimamuutus”.</p> <p>7.3.4 Kasutada meretaseme tõusu andmeid mudelite loomiseks ja lühiajaliste trendide võrdlemiseks pikaajaliste trendidega.</p> <p>7.3.5 Saada aru, kuidas kindlaks teha, kas meretaseme tõus toimub andmete põhjal.</p>
Oskused	<p>7.3.6 Võrrelge trendijoont nende esialgse määramisega, kas globaalne temperatuur tõuseb, langeb või püsib paigal.</p> <p>7.3.7 Rühmades arutleda selle üle, kui oluline on valida iga analüüsitava andmekogumi jaoks asjakohane skaala.</p> <p>7.3.8 Teada, et kui valida skaalajaotus, mis jääb andmekogumi mõistlikust võimalusest kaugemale, tasandab see mis tahes graafiku.</p>
Hoiakud ja väärtused	<p>7.3.9 Teada, et hajutamine võib vähendada teie mõju ülemaailmsele temperatuuritõusule.</p> <p>7.3.10 Jälgida soovitusi ja käituda vastavalt, et vähendada isiklikku süsiniku jalajälge (see on õhku paisatava süsinikdioksiidi hulk teie enda energiavajaduste tõttu).</p>

